

Onderwijssysteem

Noorwegen

beschreven en vergeleken met
het Nederlandse systeem

Dit document geeft informatie over het onderwijssysteem van Noorwegen. We leggen uit wat het Nederlandse equivalent is van de meest voorkomende diploma's uit Noorwegen met als doel: toelating tot het Nederlands hoger onderwijs.

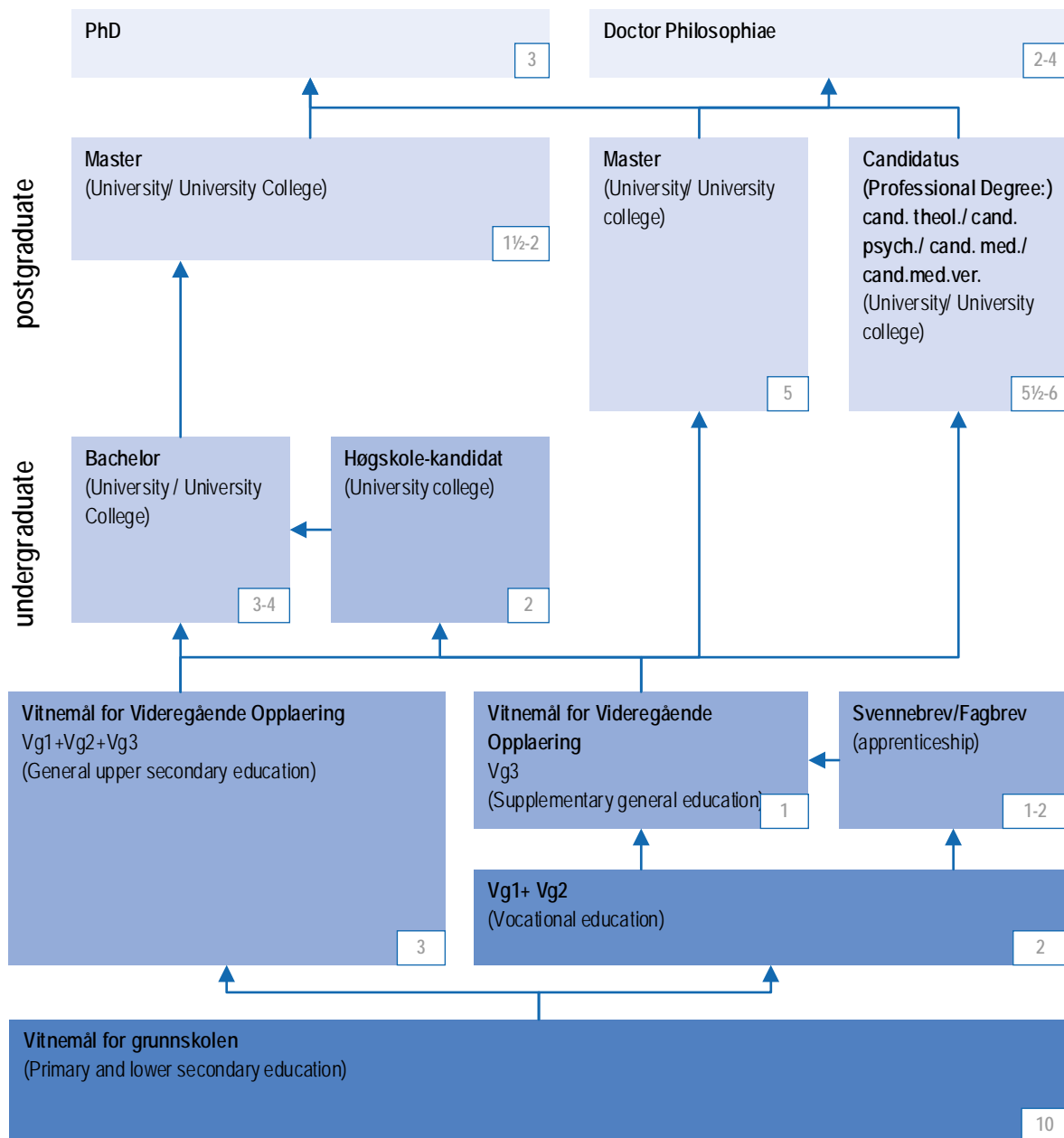
Disclaimer

We doen ons best om de informatie zo up-to-date mogelijk te houden. We aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor schade die is ontstaan als gevolg van fouten of onvolledige informatie in dit document.

Op deze publicatie, met uitzondering van het beeldmateriaal, is de Creative Commons Naamsvermelding NietCommercieel 3.0 Unported-licentie van toepassing. Ga naar www.nuffic.nl/cc/ voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Onderwijssysteem Noorwegen

0 Duur van de opleiding

■ Waarderingstabel

In dit overzicht staan links de buitenlandse diploma's die het meest voorkomen bij toelatingsverzoeken tot het hoger onderwijs. De andere kolommen tonen de Nederlandse waardering met de vergelijkbare niveaus in het Nederlandse en Europese kwalificatieraamwerk.

Buitenlands diploma	Nederlandse waardering en NLQF-niveau		EQF-niveau
<i>Svennebrev (Journeyman's certificate) of Fagbrev (Trade certificate)</i>	mbo-diploma (kwalificatieniveau 3 of 4)	3/4	3/4
<i>Vitnemål for Videregående Skole</i>	vwo- of havodiploma	4+/4	4/4
<i>Høgskolekandidat (university college)</i>	2 jaar hbo of Associate Degree	5	5
<i>Bachelor (universiteit, university college of gespecialiseerd wetenschappelijk instituut)</i>	bachelorgraad in het wo of hbo	6	6
<i>Master (universiteit, university college of gespecialiseerd wetenschappelijk instituut)</i>	mastergraad in het wo of hbo	7	7
<i>Candidatus met vermelding van studierichting</i>	mastergraad in het wo	7	7

NB

- Dit is een globaal advies waaraan je geen rechten kunt ontleen.
- NLQF = Nederlands kwalificatieraamwerk. EQF = Europees kwalificatieraamwerk.
- Het EQF/[NLQF-niveau](#) zegt niet zozeer iets over de studie-inspanning of -inhoud, maar wel over wat iemand kan en weet als een bepaald leerproces is afgerond.
- Informatie over de Nederlandse waarderingen staat op onze website: [onderwijssysteem Nederland](#).
- [SBB, Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven](#), waardeert buitenlandse diploma's en opleidingen op vmbo- en mbo-niveau. De waardering kan afwijken wanneer SBB het diploma waardeert voor toelating tot het mbo of de arbeidsmarkt.

■ **Introductie**

Noorwegen is een parlementaire constitutionele monarchie. Het land is onderverdeeld in 19 provincies en enkele honderden gemeenten.

Het Noorse onderwijssysteem is via nationale wetgeving geregeld. Het *Kunnskapsdepartementet* (ministerie van Onderwijs en Onderzoek) is verantwoordelijk voor alle onderwijsniveaus, inclusief het kleuteronderwijs (leeftijdsgroep tot 5 jaar). De staat is verantwoordelijk voor de formulering van het onderwijsbeleid en bepaalt in grote lijnen de onderwijskaders. De gemeentelijke en streekautoriteiten zien erop toe dat de door overheid vastgestelde richtlijnen en eindtermen worden gehaald. De verantwoordelijkheid voor het inrichten van onderwijsprogramma's binnen het hoger onderwijs is grotendeels gedelegeerd aan de hogeronderwijsinstellingen zelf. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteitsbewaking binnen het hoger onderwijs ligt bij de *Norwegian Agency for Quality Assurance in Education* (NOKUT).

Het Noorse hoger onderwijs heeft in de afgelopen 30 jaar grootschalige hervormingen doorgemaakt als resultaat van het Bolognaproces. Als onderdeel van de *Quality Reform*, geïmplementeerd vanaf 2003-2004, zijn belangrijke veranderingen in het onderwijssysteem gerealiseerd. Er werd een nieuw puntensysteem gebaseerd op het ECTS-systeem geïntroduceerd, een nieuw systeem van graden ingevoerd en een nieuw beoordelingssysteem gehanteerd. Het hoger onderwijssysteem werd gedecentraliseerd, er kwam toenemende autonomie op instellingsniveau. NOKUT werd opgericht als onafhankelijk orgaan verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking. Om uitval te verminderen en tijdige afronding van de opleiding te stimuleren werd een *follow-up* plan ontwikkeld voor schoolverlaters en studenten. Ook werd er meer nadruk gelegd op internationalisering als een middel om de kwaliteit van het Noorse hoger onderwijs te verbeteren.

Het onderwijs is verplicht voor de leeftijdscategorie van 6 tot 16 jaar. De voertaal in het onderwijs is het Noors. Het Sami, de taal van de Sami minderheid, kan als tweede taal worden gekozen. In het Sami district, in het noorden van Noorwegen, wordt ook onderwijs in het Sami genoten. In het hoger onderwijs wordt een toenemend aantal opleidingen in het Engels aangeboden, vooral op masterniveau.

Het academisch jaar in Noorwegen duurt 10 maanden en loopt van augustus tot half juni.

■ Basis- en voortgezet onderwijs

Noorwegen kent 10 jaar verplicht onderwijs (*grunnskole*), dat in Nederlandse termen het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs omvat. Het basisonderwijs wordt gevolgd aan de *barneskole* (klas 1-7, leeftijdscategorie 6 tot 13 jaar), het lager voortgezet onderwijs aan de *ungdomsskole* (klas 8-10, leeftijdscategorie 13 tot 16 jaar). De *grunnskole* wordt afgesloten met het *Vitnemål for grunnskolen*.

De bovenbouw van het voortgezet onderwijs in Noorwegen kent geen differentiatie naar schoolsoort zoals in Nederland. In 1974 is een unitair systeem ingevoerd voor de 3-jarige bovenbouw, dat zowel algemeen vormende als beroepsgerichte programma's omvat. Het onderwijs aan de bovenbouw wordt gevolgd aan de *videregående skole*.

Leerlingen van de bovenbouw kunnen kiezen uit 12 nationale onderwijsprogramma's. Drie van deze programma's zijn voornamelijk gericht op algemene vorming en voorbereiding op universitair onderwijs. De overige 9 programma's zijn meer beroepsgericht van aard en bevatten meer beroepsgerichte dan academische vakken.

De 12 onderwijsprogramma's zijn:

Algemeen/academisch vormend

- *Utdanningsprogram for studiespesialisering med programområder for realfag, formgivingsfag og språk, samfunnsfag og økonomi/ Programme for Specialisation in General Studies*
- *Utdanningsprogram for idrettsfag/ Programme for Sports and Physical Education*
- *Utdanningsprogram for musikk, dans og drama/ Programme for Music, Dance and Drama*

Beroepsgericht

- *Utdanningsprogram for Bygg- og Anleggsteknikk/ Programme for Building and Construction*
- *Utdanningsprogram for Design og Håndverksfag/ Programme for Design, Arts and Crafts**
- *Utdanningsprogram for Elektrofag/ Programme for Electricity and Electronics*
- *Utdanningsprogram for Helse- og Sosialfag/ Programme for Health and Social Care*
- *Utdanningsprogram for Medier og Kommunikation/ Programme for Media and Communication**
- *Utdanningsprogram for Naturbruk/ Programme for Agriculture, Fishing and Forestry**

- *Utdanningsprogram for Restaurant- og Matfag/ Programme for Restaurant and Food Processing*
- *Utdanningsprogram for Service og Samferdsel/ Programme for Service and Transport*
- *Utdanningsprogram for teknikk og industriell produksjon/ Programme for Technical and Industrial Production*

Binnen de 12 programma's zijn er 10 studierichtingen die kwalificeren voor verdere studie binnen het hoger onderwijs, namelijk: *Natural Science and Mathematics Studies; Social Studies and Economic Studies; Language Studies; Sports and Physical Education Studies; Music Studies; Drama Studies; Design, Arts and Crafts Studies; Agriculture, Fishing and Forestry Studies* en *Media and Communication Studies*. De eerste 3 richtingen kunnen worden gevolgd als specialisatie binnen het algemeen vormende *Programme for Specialisation in General Studies*. De laatste 3 maken deel uit van de gelijknamige beroepsgerichte programma's (hierboven gemarkeerd met een *).

Het onderwijs aan de 3-jarige bovenbouw vindt plaats op 3 niveaus: *Vg1, Vg2* en *Vg3* (waarbij *Vg1* voor het eerste jaar en *Vg3* voor het derde jaar staat). Na afronding van het eerste jaar hebben leerlingen de mogelijkheid om, in aanvulling op hun richtingsvakken, te kiezen voor een natuurwetenschappelijke of een sociaalwetenschappelijke oriëntatie. De natuurwetenschappelijke oriëntatie (*realfag*) bestaat uit de vakken biologie, natuur-, wis- en scheikunde. De sociaalwetenschappelijke oriëntatie (*samfunnsfag*) omvat de vakken maatschappijleer, talen en economie. De keuze voor exacte dan wel maatschappelijke vakken hoeft niet samen te hangen met het studieprogramma of de richting. Zo kan een leerling binnen het studiekader *Social and Economic Studies* of *Language Studies* kiezen voor exacte vakken als aanvulling op de richtingsvakken.

De 9 beroepsgerichte programma's bestaan uit een gemeenschappelijk eerste jaar, waarna de leerling zich specialiseert in een bepaald beroep of ambacht door in het tweede (en eventueel derde) jaar te kiezen uit verschillende vakken. Verplichte vakken binnen de beroepsgerichte programma's zijn Noors, Engels, sociale wetenschap, natuurwetenschap en lichamelijke oefening.

Leerlingen worden het hele jaar door getoetst op hun kennis. Aan het eind van elk jaar worden er afsluitende examens afgelegd. De examens worden mondeling, schriftelijk of in de praktijk afgelegd. Overgang naar een volgend niveau geschiedt op basis van schoolprestaties. Aan het einde van het derde en laatste jaar wordt er, in aanvulling op de afsluitende schoolexamens, op nationaal niveau eindexamen afgelegd. Dit gebeurt meestal in 4 vakken maar is afhankelijk van het gevolgde programma.

De 3-jarige bovenbouw binnen een algemeen vormende/academische richting wordt afgesloten met het *Vitnemål for Videregående Skole (Secondary School Certificate)*. Met het behalen van dit getuigschrift is er, ongeacht het gevolgde programma, voldaan aan de algemene voorwaarden voor toelating tot het Noorse hoger onderwijs.

Het niveau van het *Vitnemål for Videregående Skole (Secondary School Certificate)* is vergelijkbaar met dat van een vwo-diploma of havodiploma, afhankelijk van de omvang van de beroepsgerichte deel.

De beroepsgerichte variant leidt na 2 jaar bovenbouw gevolgd door 1 tot 2 jaar praktijktraining in het bedrijfsleven, vaak in combinatie met onderwijs op school, tot het *Fagbrev (Trade certificate)* of het *Svennebrev (Journeyman's certificate)*, afhankelijk van de richting.

Het niveau van het *Fagbrev (Trade certificate)* of *Svennebrev (Journeyman's certificate)* is vergelijkbaar met dat van een mbo-diploma op kwalificatieniveau 3 of 4, afhankelijk van opleidingsduur en richting.

Voor leerlingen die beroepsgericht onderwijs hebben gevolgd en de niveaus *Vg1 + Vg2* hebben afgerond, bestaat de mogelijkheid om middels een 1-jarig aanvullend algemeen vormend programma algemene toelating te krijgen tot het hoger onderwijs.

Alternatieve vormen van onderwijs

Naast, en vaak in aanvulling op, het reguliere onderwijs kent Noorwegen een goed ontwikkeld systeem van volwassenenonderwijs. Binnen het volwassenenonderwijs worden programma's op primair, secundair en postsecundair niveau aangeboden, die erkend worden door de overheid. De doelgroep voor dit type onderwijs zijn personen die onvoldoende primair en lager secundair onderwijs hebben genoten en personen boven de 25 jaar die het hoger secundair onderwijs niet hebben voltooid.

Noorwegen kent een aantal privéscholen voor algemeen vormend voortgezet onderwijs. Voorbeelden hiervan zijn de Christelijke scholen en de *Rudolf Steinerskolen* (in Nederland bekend als Waldorfscholen), die gebaseerd zijn op antroposofische opvattingen. Zowel het volwassenenonderwijs als het onderwijs aan onafhankelijke scholen wordt erkend en (gedeeltelijk) gesubsidieerd door de Noorse overheid.

Voltooiing van voortgezet onderwijs aan dergelijke onderwijstypen biedt toelating tot het hoger onderwijs, mits voldaan is aan de algemene toelatingseisen.

De *folk high schools* bieden niet-academische opleidingen van verschillende duur aan. Deze instellingen zijn niet bevoegd tot het verlenen van graden, ook worden er geen examens afgelegd. De scholen zijn aangesloten bij onafhankelijke instanties of stichtingen, vaak van religieuze of levensbeschouwelijke aard.

Afstandsonderwijs is een populaire optie voor personen die behoefte hebben aan een flexibele manier van leren. Instellingen die afstandsonderwijs aanbieden kunnen in aanmerking komen voor overheidssubsidie. De aangeboden cursussen variëren van hobbycursussen tot cursussen die tot kwalificaties op tertiair niveau leiden. De meerderheid van de cursisten volgt cursussen op hoger secundair of tertiair niveau.

■ Toelating tot hoger onderwijs

Toelating tot het hoger onderwijs wordt door de overheid bepaald. Voor veel studies geldt dat toelating competitief is, daar de interesse in bepaalde opleidingen vaak het aanbod overstijgt.

In Noorwegen wordt onderscheid gemaakt tussen algemene toegangseisen (*generell studiekompetanse*) en specifieke toelatingseisen (*spesielle opptakskrav*) met betrekking tot de toelating tot het hoger onderwijs.

Algemene toegangseisen

Om te voldoen aan de algemene eisen voor toegang tot het hoger onderwijs geldt dat men de 3-jarige bovenbouw van het voortgezet onderwijs moet hebben afgerond, ongeacht de richting, óf in het bezit moet zijn van een erkende beroepskwalificatie (*trade of journeyman's certificate*).

Inbegrepen in, of in aanvulling hierop, moet er in bepaalde vakken een specifiek niveau zijn bereikt, uitgedrukt in het aantal lessen gedurende 3 jaren (*årstimer*). Het gaat daarbij om de volgende algemeen vormende vakken: Noors (393 *årstimer*), Engels (140 *årstimer*), wiskunde (224 *årstimer*), natuurwetenschappen (140 *årstimer*), geschiedenis (140 *årstimer*) en sociale wetenschappen (84 *årstimer*).

Leerlingen die 2 jaar beroepsgericht hoger voortgezet onderwijs hebben gevolgd (*Vg1 + Vg2*) hebben de mogelijkheid om middels een 1-jarig aanvullend programma (bestaande uit de vakken Noors, wiskunde, natuurwetenschap, Engels en geschiedenis) in aanmerking te komen voor algemene toegang tot het hoger onderwijs.

Personen van 23 jaar en ouder kunnen eveneens in aanmerking komen voor toegang tot het hoger onderwijs, indien ze ten minste 5 jaar fulltime werkervaring en/of onderwijs hebben genoten. Bovendien geldt er sinds 2001 dat personen die ouder zijn dan 25 jaar toegang kunnen krijgen tot het hoger onderwijs op basis van elders verworven competenties (*realkompetanse*).

Op de getuigschriften van het algemeen vormend of beroepsgericht voortgezet onderwijs die behaald zijn na 1996, dient de opmerking "*har oppnådd generell studiekompetanse*" ter indicatie dat de leerling aan de algemene toelatingseisen heeft voldaan.

Aanvullende toelatingseisen

Naar gelang de gewenste opleiding kunnen er door de betreffende universiteit of *university college* aanvullende eisen aan de kandidaat-student worden gesteld. Aanvullende eisen worden geformuleerd in termen van vakcodes: de naam van het vak, eventueel gevolgd door het profiel en het aantal jaren dat het vak gevolgd moet zijn. Bij de formulering van aanvullende eisen speelt ook het onderscheid tussen vakken die als *realfag (R)* (natuurwetenschappelijke oriëntatie) en vakken die als *samfunnsfag (S)* (sociaalwetenschappelijke oriëntatie) zijn bestudeerd een rol.

Hoger onderwijs

Het Noorse hoger onderwijs wordt aangeboden door universiteiten, gespecialiseerde wetenschappelijke instituten, *university colleges* en instellingen met geaccrediteerde opleidingen.

Noorwegen kent op dit moment 7 staatsuniversiteiten. Daarnaast zijn er momenteel 9 gespecialiseerde instituten, *vitenskapelige høgskoler* genaamd, die onderwijs op universitair niveau aanbieden. Deze instituten bieden opleidingen op master- en PhD-niveau aan in de richtingen architectuur, theologie, bedrijfswetenschappen, sportwetenschappen of diergeneeskunde.

Naast de universiteiten en gespecialiseerde wetenschappelijke instituten, zijn er momenteel 35 *høgskoler* (ook wel *university colleges* genoemd), die hoofdzakelijk 3-jarige beroepsgerichte bachelorprogramma's aanbieden, onder meer in de richtingen verpleegkunde, sociaal werk, communicatiewetenschap en bouwkunde. Daarnaast bieden deze instellingen ook programma's van kortere en langere duur aan (1-5 jaar), zoals lerarenopleidingen en economisch-administratieve opleidingen.

Verscheidene *university colleges* bieden ook opleidingen op masterniveau aan; een select aantal is bovendien bevoegd tot het uitreiken van doctorsgraden. Onder de *høgskoler* (*university colleges*) vallen ook de twee *kunsthøgskoler*

(*academies of the arts*), de *Politihøgskolen* (*Norwegian Police University College*) en de militaire akademies.

Het hoger onderwijs in Noorwegen kent geen uitgesproken onderscheid in niveau tussen instellingen voor wetenschappelijk onderwijs en instellingen voor beroepsgericht onderwijs. Dit blijkt onder meer uit het feit dat de algemene toelatingseisen voor alle typen van hogeronderwijsinstellingen hetzelfde zijn. Bovendien wordt er ook aan de *university colleges* wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd.

Sommige *university colleges* zijn bevoegd tot het uitreiken van de PhD-graad. Desalniettemin worden traditionele wetenschappelijke programma's en promotietrajecten voornamelijk gevolgd aan de universiteiten en de gespecialiseerde universitaire instituten. De *university colleges* en overige instellingen voor hoger onderwijs bieden voornamelijk meer op de praktijk gerichte programma's aan.

University colleges en *vitenskapelige høyskoler* kunnen de status van volwaardige universiteit aanvragen bij de overheid. Voormalige *university colleges* die in de afgelopen 5 jaar de status van universiteit hebben gekregen zijn de *University of Stavanger* (2005) en de *University of Agder* (2007). Een voormalig gespecialiseerd universitair instituut dat de status van universiteit heeft gekregen is de *Norwegian University of Life Sciences* (2005).

Voor het hoger onderwijs aan openbare instellingen hoeft geen lesgeld te worden betaald, wel dient er elk jaar een financiële bijdrage te worden geleverd voor studentenvoorzieningen. Voor hoger onderwijs aan privéscholen kan wel lesgeld worden gevraagd.

■ Universitair en hoger beroepsgericht onderwijs

Het gradensysteem binnen het Noorse hoger onderwijs is, als onderdeel van het Bologna-proces, volledig geherstructureerd in 2002-2003. De basisstructuur van het huidige gradensysteem volgt het *3+2+3 model*, hetgeen staat voor een 3-jarige bacheloropleiding, een 2-jarige masteropleiding en een 3-jarig promotietraject. Daarnaast worden er nog altijd traditionele opleidingen aangeboden die uit een lange cyclus van 4 tot 6 jaar bestaan. Ook bestaan er *undergraduate* programma's met een relatief korte duur.

In het huidige systeem worden de volgende kwalificaties aangeboden:

Høgskolekandidat

Deze traditionele graad wordt nog steeds uitgereikt door *university colleges* bij de afronding van een, doorgaans beroepsgericht, 2-jarig *undergraduate*

programma. Met deze graad kan men instromen in het derde jaar van een bachelorprogramma.

Het niveau van de *Høgskolekandidat-graad* is vergelijkbaar met dat van 2 jaar hoger beroepsonderwijs of met een *Associate Degree*.

Bachelor

Bacheloropleidingen worden aangeboden door universiteiten, *university colleges*, gespecialiseerde wetenschappelijke instituten en instituten met geaccrediteerde programma's. Sinds de invoering van het *3+2+3 model* duren bacheloropleidingen doorgaans 3 jaar (180 ECTS).

Een uitzondering vormen de 4-jarige lerarenopleidingen, aangeboden door de *university colleges*. Noorse (bachelor)graden verwijzen doorgaans naar het betreffende studiegebied (bijvoorbeeld Bachelor in Verpleegkunde, Bachelor in Biologie). In tegenstelling tot de universiteiten bieden de *university colleges* vaak beroepsgerichte bachelorprogramma's aan.

Het niveau van de *Bachelor* behaald aan een universiteit, gespecialiseerd wetenschappelijk instituut, *university college* of instituut met geaccrediteerde programma's, is vergelijkbaar met dat van een bachelorgraad in het wetenschappelijk onderwijs of hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van de studierichting.

Master

Masteropleidingen duren sinds de invoering van de bachelor-masterstructuur in 2002-2003 doorgaans 2 jaar (120 ECTS). Net als de bachelorgraden, verwijzen Noorse mastergraden eveneens naar het studiegebied (bijvoorbeeld Master in Educatie). Door sommige hogeronderwijsinstellingen wordt de graad van *Master of Science* (MSc) uitgereikt.

Masteropleidingen bestaan meestal uit een zelfstandig uitgevoerd onderzoek en scriptie van 30 ECTS. Deze opleidingen worden aangeboden door de universiteiten, de gespecialiseerde wetenschappelijk instituten, de instituten met geaccrediteerde programma's en in toenemende mate ook door de *university colleges*. Laatstgenoemde instellingen bieden voornamelijk praktisch georiënteerde masteropleidingen.

Er bestaan naast de nieuwe 2-jarige masteropleidingen ook een aantal masteropleidingen van 1½ jaar. Daarnaast bestaan er geïntegreerde

masteropleidingen met een duur van 5 jaar, bijvoorbeeld in de richtingen tandheelkunde en farmacie en opleidingen tot leraar voortgezet onderwijs.

Het niveau van de *Master* behaald aan een universiteit, gespecialiseerd wetenschappelijk instituut, *university college* of instituut met geaccrediteerde programma's is vergelijkbaar met dat van een mastergraad in het wetenschappelijk onderwijs of hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van de studierichting.

Candidatus (professionele graad)

Naast de 1½ - tot 2-jarige masteropleidingen en de 5-jarige geïntegreerde masteropleidingen bestaan er ook professionele opleidingen met een studieduur van 5,5 tot 6 jaar. Dit is het geval bij de studierichtingen theologie, psychologie en (dier)geneeskunde. Afronding van een dergelijk geïntegreerd traject leidt tot de professionele graad van *candidatus* met vermelding van de studierichting, afgekort *cand. theol./psych./med./med. vet.*

De term 'professionele' opleiding wordt hier gebruikt om een opleiding aan te duiden die tot het beroep van medicus, psycholoog of theoloog leidt en moet niet verward worden met een beroepsgerichte opleiding zoals aangeboden in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs (hbo).

Het niveau van de professionele graad van *Candidatus* met vermelding van de studierichting (...*theologiae/psychologiae, medicinae...*) (Master) is vergelijkbaar met dat van een mastergraad in het wetenschappelijk onderwijs.

PhD

Het promotietraject duurt in Noorwegen 3 jaar na het behalen van de master- of *candidatus*-graad. Het PhD-traject bestaat uit het volgen van onderwijs op het gebied van onderzoeksvaardigheden, het schrijven en in het openbaar verdedigen van een proefschrift.

De traditionele Noorse graad *doctor philosophiae (dr. Phil)* wordt verleend op basis van een goedgekeurd wetenschappelijk proefschrift, twee goedgekeurde hoorcolleges (waarvan één over een zelfgekozen onderwerp en één over een vastgesteld onderwerp) en een verdediging in het openbaar. Deze graad kan ook worden verleend aan kandidaten die geen formele onderzoekstraining hebben doorlopen.

■ Beoordelingssystemen

In de bovenbouw van het algemeen vormend voortgezet onderwijs wordt een cijfersysteem gehanteerd van 1 tot 6, waarbij 6 staat voor een uitstekend resultaat en 1 voor een onvoldoende.

In cijfers	Omschrijving
6	Uitstekend
5	Zeer goed
4	Goed
3	Redelijk
2	Net voldoende
1	Onvoldoende

De studielast wordt aangegeven in termen van studie-uren (*timer*). Termen die op de cijferlijst van het middelbare schooldiploma (*Vitnemål for den Videregående Skole*) voorkomen zijn:

- *Deltatt*, betekent 'gevolgd' (de student heeft deelgenomen aan de cursus);
- *Bestått*, betekent 'geslaagd';
- *Ikke Bestått*, betekent 'niet geslaagd';

Verder staat de letter S voor schriftelijk examen, de letter M voor mondeling examen en de letter P voor praktijkexamen.

Binnen het hoger onderwijs werd in 2003 het graden- en beoordelingssysteem hervormd in lijn met het Bologna proces. Sindsdien wordt in het hoger onderwijs het *European Credit Transfer and Accumulation System* (ECTS) gehanteerd.

Vóór de invoering van het ECTS gold een puntensysteem waarbij 20 punten (*vektall*) gelijk stonden aan één jaar studie, oftewel 60 ECTS. In het nieuwe systeem, dat van de *studiepoeng*, staan 60 *studiepoeng* gelijk aan 60 ECTS.

Meer informatie over het ECTS staat in de gebruikershandleiding, de [ECTS Users' Guide](#) van de Europese Commissie.

Studieresultaten binnen het Noorse hoger onderwijs worden sinds 2003-2004 weergegeven door middel van een *grading scale* van A tot F, waarbij A de hoogste score is en F een onvoldoende is. Bij sommige examens wordt het resultaat uitgedrukt in termen van geslaagd/gezakt.

Letter grade	Omschrijving
A	Uitstekend
B	Zeer goed
C	Goed
D	Redelijk
E	Net voldoende
F	Onvoldoende

Meer informatie over de waarde van buitenlandse cijfers staat op onze [website](#).

■ Bolognaproces

Sinds 2002-2003 is de bachelor-masterstructuur ingevoerd binnen het Noorse hoger onderwijs. Daarnaast bleven de traditionele graden van *høgskolekandidat* en *candidatus* gehandhaafd. Nadere informatie over de implementatie van het bachelor-mastersysteem in Noorwegen is te vinden op de officiële [website](#) van de Europese Hoger Onderwijsruimte (EHEA).

■ Kwalificatieraamwerken

Noorwegen heeft een nationaal kwalificatieraamwerk ontwikkeld, het *Nasjonalt kvalifikasjonsrammewerk for livsanglaering* (NKR), dat een overzicht geeft van het Noorse onderwijssysteem en de verschillende kwalificatieniveaus. Inspanningen om het Noorse onderwijssysteem te koppelen aan het Europese kwalificatieraamwerk (EQF) zullen in de komende jaren worden afgerond, om de Noorse kwalificaties te kunnen vergelijken met die van andere Europese landen.

Het Noorse kwalificatieraamwerk heeft 7 niveaus. Alle niveaus zijn gedefinieerd in termen van leerresultaten in de categorieën kennis, vaardigheden en algemene competenties. De kwalificaties variëren van die verkregen aan het eind van het primair en lager secundair onderwijs (niveau 2) tot het doctoraat (niveau 8). De 3 hoogste niveaus komen overeen met de hoger onderwijsniveaus die binnen de Europese Hoger Onderwijsruimte (EHEA) zijn gedefinieerd. Noorwegen heeft geen kwalificaties op niveau 1. Meer informatie staat op de [website](#) van NOKUT.

Levels Diplomas and degrees	
Level 2	Certificate for primary and lower secondary education
Level 3	Document of competence in basic competence, partially completed upper secondary education
Level 4	Certificate for upper secondary education and training
	Craft certificate
	Journeyman's certificate
Level 5	Diploma for tertiary vocational education (Enrolled in tertiary vocational education 1 and 2)
Level 6	University College Graduate (Partial level qualifications/ intermediate qualifications)
	Bachelor's degree
	General teacher training programme
Level 7	Master's degree
	Master of Arts
	Master of Business Administration (MBA)
	Master of International Business (MIB)
	Master of Technology Management
	Master i rettsvitenskap (laws)
	Candidata/candidatus medicinae (cand.med.)
	Candidata/candidatus medicinae veterinariae (cand.med.vet.)
	Candidata/candidatus psychologiae (cand.psychol.)
	Candidata/candidatus theologiae (cand.theol.)
Level 8	Philosophiae doctor (ph.d.)
	Doctor philosophiae (dr.philos.)
	Diploma, artistic development programme

Bron: [The Norwegian qualifications framework for lifelong learning](#) (NOF)

■ **Accreditatie en kwaliteitszorg**

In Noorwegen is NOKUT, *Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen* (Norwegian Agency for Quality Assurance in Education) verantwoordelijk voor het uitvoeren van het systeem van kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs en tertiair beroepsgericht onderwijs.

Het Noorse onderwijs kent een universitaire en een non-universitaire sector. De universitaire sector bestaat uit de universiteiten en de gespecialiseerde wetenschappelijke instituten (*vitenskapelige høgskoler*). De non-universitaire sector omvat de *university colleges* en de non-universitaire instellingen met geaccrediteerde programma's. Het onderscheid tussen deze twee sectoren is voornamelijk gerelateerd aan het al dan niet hebben van autonomie met betrekking tot accreditatie.

Universitaire sector

Instellingen binnen de universitaire sector zijn autonoom met betrekking tot de accreditatie van de eigen studieprogramma's. Deze instellingen zijn geautoriseerd om nieuwe onderwijsprogramma's te ontwikkelen op alle niveaus (bachelor, master, PhD), zonder een aanvraag in te dienen bij een extern

accrediterend orgaan. De programma's worden wel onderworpen aan een interne kwaliteitscontrole. Dit wordt ook wel aangeduid met de term institutionele accreditatie.

Non-universitaire sector

De *university colleges* (*statlige og private høyskoler*) kennen ook een bepaald recht tot accreditatie van de eigen programma's, maar niet op alle onderwijsniveaus. Deze instellingen zijn gemachtigd om hun eigen bacheloropleidingen te ontwikkelen, maar voor de ontwikkeling van nieuwe masteropleidingen en PhD-opleidingen moet er een aanvraag voor externe accreditatie worden ingediend bij [NOKUT](#).

Instellingen met geaccrediteerde programma's moeten voor de ontwikkeling van alle nieuwe onderwijsprogramma's een aanvraag indienen bij NOKUT.

Om te achterhalen of een bepaald masterprogramma, aangeboden door een *university college*, geaccrediteerd is, kun je een van de volgende website (alleen in het Noors beschikbaar) raadplegen:

- www.nokut.no/databaser-og-fakta/akkrediterte-studietilbod/
- www.nokut.no/publikasjoner/akkreditering-og-tilsyn--hoyere-utdanning/

■ Internationale verdragen

Noorwegen heeft de Lissabon Conventie in 1997 ondertekend en in 1999 geratificeerd.

Verder heeft Noorwegen in 2004 de *Reykjavik Declaration* ondertekend, een overeenkomst tussen de Scandinavische landen met betrekking tot wederzijdse erkenning op het gebied van onderwijs.

■ Diplomasupplement

Sinds 2005 zijn Noorse hogeronderwijsinstellingen verplicht om het *Diploma Supplement* (DS) af te geven. Meer informatie over het Diplomasupplement staat op de [website](#) van de Europese Commissie.

■ Samenstelling dossier

In Noorwegen is het gebruikelijk dat onderwijsinstellingen op secundair en tertiair niveau documenten verstrekken in zowel het Engels als het Noors.

Met name voor het hoger onderwijs is het aanbevolen dat de documenten in beide talen worden overgelegd.

■ **Overzicht hogeronderwijsinstellingen**

[Website](#) van NOKUT met een overzicht van erkende hogeronderwijsinstellingen.

■ **Handige websites**

- [Website](#) van NOKUT, *Norwegian Agency for Quality Assurance in Education*, met een gedetailleerde beschrijving van het Noorse accreditatiesysteem. NOKUT is tevens de Noorse ENIC/NARIC, de instantie verantwoordelijk voor de evaluatie van buitenlandse hoger onderwijskwalificaties.
- [Website](#) van het Noorse ministerie van Onderwijs en Onderzoek.
- [Website](#) van de *Norwegian Universities and Colleges Admission Service (Samordna opptak)* met actuele informatie over de toelatingseisen tot het Noorse hoger onderwijs.
- [Website](#) van de *Fylka si informasjonsteneste for søkjarar til vidaregåande opplæring* (provinciale informatiedienst over het hoger voortgezet onderwijs), met informatie over alle onderwijsprogramma's binnen het secundair onderwijs.

Vitnemål Videregående Opplæring

VITNEMÅL VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Navn: _____ Fødselsnummer:

har i 2006 bestått 3-årig videregående opplæring som omfatter _____ i studieretning for _____

A001 grunnkurs
A002 videregående kurs I allmenne fag I
A004 videregående kurs II allmenne fag
og har oppnådd generell studiekompetanse

allmenne, økonomiske og administrative fag
allmenne, økonomiske og administrative fag
allmenne, økonomiske og administrative fag

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	Ar	Merknader
5	VG1200	Engelsk	6-SEKS	-----		V04	
5	VG1330	Matematikk 1MX	5-FEM	-----		V04	
5	VG1400	Naturfag	6-SEKS	-----		V04	
2	VG2500	Samfunnslære	5-FEM	-----		V05	
14	VG4000	Norsk hovedmål, skriftlig (BM)	6-SEKS	5-FEM	S	V06	
--	VG4001	Norsk sidemål, skriftlig (NN)	6-SEKS	5-FEM	S	V06	
--	VG4005	Norsk muntlig	5-FEM	-----		V06	
4	VG4600	Nyere historie	5-FEM	-----		V06	
3	VF4700	Religion og etikk	5-FEM	-----		V06	
6	VF4900	Kroppsoving	5-FEM	-----		V06	
4	VT1010	Tysk B-språk 1	-----	-----		V04	Karakter føres ikke
4	VT1020	Tysk B-språk 2	5-FEM	3-TRE	S	V05	
5	AA1010	Økonomi og info.-behandling	5-FEM	-----		V04	
2	AA2010	Geografi	5-FEM	-----		V05	
3	AA2020	Eldre historie	5-FEM	-----		V05	
5	AA6078	2 Engelsk 1+2	5-FEM	-----		V05	
5	AA6082	3 Engelsk A, skriftlig	6-SEKS	5-FEM	S	V06	Fordypning
--	AA6086	3 Engelsk A, muntlig	5-FEM	-----		V06	
3	AA6230	Kjemi (2KJ)	4-FIRE	-----		V05	
5	AA6267	Biologi (3BI)	5-FEM	-----		V06	
--	AA6268	Biologi (3BI), muntlig	-----	6-SEKS	M	V06	Fordypning
5	AA6290	Samfunnskunnskap (3SK-B)	6-SEKS	-----		V06	
5	AA6514	Matematikk 2MX	5-FEM	-----		V05	

Sum omfang: 90 Orden og atferd: God

Fravær 1.år: 26 dager 13 timer 2.år: 15 dager 14 timer 3.år: 11 dager 17 timer

Vitnemålet kan, dersom søkeren er 21 år eller yngre, legges til grunn for opptak innenfor primærtvitnemålsvoten. Jf. § 2-2 i forskrift om rangering av søkere ved opptak til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler.

Sted og dato: Ulset, 23.06.06
 Skole: U. Pihl videregående skole
 Rektor: *Oddveig Sagde*
Oddveig Sagde
Janina Mausama
 Formulæret er godkjent av Utdannings- og forskningsdepartementet.

974557088
 Ved kopi skal begge sider tas med.

■ Bachelor i Bioingeniørfag – University College

HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG

VITNEMÅL

Født:

Har i vårsemesteret 2005 fullført
3-årig

BACHELOR I BIOINGENIØRFAG

Kandidaten har gjennomført studiet i samsvar med gjeldende rammeplan
for bioingeniørutdanning, fastsatt av Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet 15. januar 1998.

Trondheim, 17. juni 2005

Hilde Gade
dekan

Kari S. Torbergsen
programansvarlig

■ Bachelor i IT og Informasjonssystemer - University

 UNIVERSITETET I AGDER

NAVN _____ FØDT

HAR FULLFØRT UTDANNING SOM GIR GRADEN
**BACHELOR I IT OG
INFORMASJONSSYSTEMER**

STED
KRISTIANSAND
REKTOR
TORUNN LAUVDAL

DATE
23. JUNI 2010
STUEADMINISTRASJONEN
Anne Foss

■ Master i meteorologi og oseanografi - University

■ Master i meteorologi og oseanografi – University (cijferlijst)

Grunnlag for vitnemål		Universitetet i Bergen		
Navn: _____		DET MATEMATISK-NATURVITENSKAPELIGE FAKULTET Master i meteorologi og oseanografi Studieretning: Kjemisk oseanografi		
Født: _____				
Emne		Poeng	Termin	Karakter
Avsluttende mastergradsoppgave:				
GEOF399	Masteroppgave i meteorologi og oseanografi Tittel: "	60	2010 vår	C
Masteremner:				
GEOF210	Dataanalyse i meteorologi og oseanografi	10	2008 høst	E
KJEMOS	Kjemisk oseanografi	10	2008 høst	B
ZMNSP	Spesialeksamen mat.nat.fak.	5	2008 høst	D
ZMNSP-00A	"Introduction to oceanography for NOMA students" Spesialeksamen mat.nat.fak.	5	2008 høst	C
GEO311	Intensive Course in Dynamic Oceanography Environmental Monitoring	10	2009 vår	C
GEOF230	Fysisk-biologiske koplinger (NMP1)	10	2009 vår	C
GEOF301	Introduksjonskurs til mastergrad	5	2009 vår	Bestått
GEOF332	Felikkurs (undervisningstøkt) i oseanografi	5	2009 vår	Bestått
		Sum: 120,0		